

Toespraak Burgemeester Bram van Hemmen van Sliedrecht

Op de herdenkingsbijeenkomst Merwedegijzelaars 16 mei 2014

Honderden jonge mannen die vrijwel uit het niets werden opgepakt. Gewend als wij in 2014 zijn aan een leven, waarin we bijna onbeperkt kunnen doen, reizen, zeggen en schrijven wat we willen, kunnen we het ons nauwelijks voorstellen. Maar zeventig jaar geleden was het in Sliedrecht en omstreken harde realiteit.

De geschiedenis zal de meesten van u bekend zijn. In het kort: in april '44 zet het doodschieten van een bakker uit Giessendam door een lid van de landwacht de situatie op scherp. Als reactie zet een knokploeg uit Sliedrecht een hinderlaag op, waarbij twee landwachters de dood vinden. Van Duitse zijde worden als reactie elf vooraanstaande burgers opgepakt (en later gelukkig vrijgelaten). Dat werd gevolgd door de grote vergeldingsrazzia in Sliedrecht, Giessendam, Hardinxveld, Sleeuwijk, Werkendam en de Biesbosch.

Waar wij gewend zijn om het ons bij thuiskomst comfortabel te maken en we ons veilig voelen op die vertrouwde plek, was de situatie in 1944 compleet anders. Huizen, gebouwen, vervoermiddelen en polders, nergens was het veilig. De hele omgeving werd uitgekamd. Op zoek naar mannen van 18 tot en met 25 jaar. Honderden werden opgepakt en raakten hun vrijheid kwijt, 26 mannen betaalden de hoogste prijs en vonden de dood.

In mijn tijd als wethouder in de deelgemeente IJsselmonde kwam ik voor het eerst in contact met deze –onderbelichte- kant van de WOII. Het bombardement, in Rotterdam, maar ook hier, was een tastbaarder litteken. De holocaust, een gruwelijkere werkelijkheid dan men zich toen ooit had kunnen voorstellen. De hongerwinter, verraders, verzetsverhalen, verliezers, winnaars. De bevrijding moet een enorme ontlading zijn geweest.

Op de foto's van die tijd kijk ik altijd naar de gezichten. Vermoeid, mager, bleek. Maar wat waren ze blij. De vlag mocht letterlijk weer uit. We waren weer eigen baas en we hoefden niet meer te bang te zijn.

Tegen die achtergrond is niet raar dat de razzia minder aandacht kreeg en zelfs vergeten dreigde te worden. Immers de Merwegijzelaars die terugkwamen hadden het overleefd, het land moest weer opgebouwd worden en 'de joden hadden het veel erger gehad'. De handen gingen uit de mouwen en de schouders gingen er onder. De mentaliteit die deze regio zo kenmerkt.

De oorlog was misschien wel voorbij, maar de oorlog leefde nog wel. Diep weggestopt in hen die het meegemaakt hebben. Mijn moeder, geboren in 1939 is nog steeds bang van vuurwerk en onweer. Mijn vader, geboren in 1918, las elk boek, zag elke documentaire en Hollywood weergave. Als ventje van zes keek ik, samen met mijn vader, en zeer tegen de wil van mijn moeder in, voor het eerst 'The Longest Day' uiteraard in zwartwit. Het kijken naar deze oorlogsfilm uit 1963 over de invasie in Normandië, werd een jaarlijkse traditie rond 4 mei.

De oorlog leefde bij ons thuis. Maar als ik de vraag stelde, vertel eens pa? Dan kwam er nooit een verhaal, nooit! Ik zal het ook niet meer horen, hij overleed 20 jaar geleden. Een keer heeft hij mijn broer een korte schets gegeven dat hij in een bootje op het IJsselmeer onder vuur genomen was door een Spitfire. Toen hij het vertelde, had hij een borreltje te veel op. We hebben verder geen idee.

En dat gevoel herken ik bij de nabestaanden van razzia's in Sliedrecht en Rotterdam. De verhalen komen pas op hoge leeftijd eruit of er wordt, na het overlijden, een klein beduimd dagboekje of verkreukte foto gevonden. En dat is vaak de start van een zoektocht naar de geschiedenis van de razzia.

De overlevenden en hun nabestaanden, die ik gesproken heb, vertellen een verhaal dat me elke keer weer aan het denken zet. Wat betekende dat in die samenleving, gezinnen, kerken en in de mensen zelf? Weggevoerd, zonder te weten waarheen, waarom of hoelang. Zowel voor de weggevoerden, als voor de achterblijvers. Wat ging er door ze heen en ... wat zou mijn ouweheer meegemaakt hebben?

Twee weken geleden, rond Dodenherdenking en Bevrijdingsdag, is op vele plaatsen collectief stilgestaan bij de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog en de invloed daarvan op Nederland. Het is goed daarnaast ook aandacht te besteden aan gebeurtenissen die lokaal of regionaal een grote impact hadden. Zo staan we onder meer met jeugdigen uit Sliedrecht jaarlijks stil bij de betekenis van het cross line monument. Vandaag willen we de betekenis van de razzia nog eens tot ons door laten dringen en eer bewijzen aan de mensen die waren overgeleverd aan de bezettende macht.

Het laat ons zien dat nog niet eens zo heel lang geleden, in ons eigen land, op deze plaats, vrijheid niet vanzelfsprekend was. Het laat ons nog eens voelen, dat vrijheid de grondslag is van ons leven. Ons leven dat we naar eigen inzicht kunnen en mógen leiden. Het bevestigt nog eens dat vrijheid iets bijzonders is.

Om ons dat te blijven realiseren, is het belangrijk herinneringen levend te houden. Zodat situaties zoals die zich hier zeventig jaar geleden voordeden, zich niet kunnen herhalen en ook generaties na ons kunnen leven in vrijheid. Ik dank u allen voor het feit dat u daar uw bijdrage aan levert, zodat ook dit verhaal verteld blijft worden!

***